

13.10.2023

ISAVI/8782/2023

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Julkinen

Pohjois-Savon hyvinvointialue
Johtajaylilääkäri Antti Hedman
PL 1711, 70211 Kuopio

Valvonta-asia: Suun terveydenhuollon palvelujen järjestäminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella, erityisesti oikomishoidon saatavuus Ylä-Savossa ja hoitoon pääsy suun terveydenhuollossa Kuopiossa

Itä-Suomen aluehallintovirastoon saapui alkuvuodesta 2023 yhteydenottoja, joiden mukaan Ylä-Savon alueella on lapsia ja nuoria, joille ei ole aloitettu heille suunniteltua oikomishoitoa eikä toteutettu hoitoa, kun oikomiskojeet ovat suussa. Syyksi tilanteeseen kerrottiin, että Iisalmen hammashoitolassa ei oikomishoitoon erikoistunutta hammaslääkärinä.

Aluehallintovirasto ohjasi 6.2.2023 asian (ISAVI/676/2023) omavalvonnallisesti käsiteltäväksi Pohjois-Savon hyvinvointialueella. Hyvinvointialue antoi vastauksen, jonka mukaan hyvinvointialueen aluehallitus hyväksyi 29.3.2023 esityksen kahden uuden oikomishoidon erikoishammaslääkärin viran perustamisesta, joista toinen sijoitetaan Iisalmeen. Lisäksi Ylä-Savon lapsille ja nuorille tuotettiin oikomishoitoa Siilinjärven suun terveydenhuollossa.

Aluehallintovirastoon on saapunut elo- ja lokakuussa 2023 yksitoista oikomishoidon järjestämistä koskevaa yhteydenottoa. Niiden mukaan lapsilla/nuorilla on oikomiskojeita suussa, ollut jopa kaksi vuotta, mutta jatkohoito ei toteudu; hyvinvointialue ei ole antanut palveluseteliä eikä muillakaan keinoin ole mahdollistanut oikomishoidon toteuttamista yksityisen palveluntuottajan toimesta. Joitain aikoja on saatu Pohjois-Savon hyvinvointialueen Kuopion toimipisteeseen, mutta monelle vanhemmalle Kuopiossa käyminen ei onnistu. Yhteydenotoissa on tuotu esille, että oikojasuuhygienistit joutuvat toteuttamaan oikomishammashoitoa ilman mahdollisuutta konsultoida oikomishoidon

erikoishammaslääkärinä, koska Ylä-Savon alueella ei ole oikomiseen erikoistunutta hammaslääkärinä.

Aluehallintovirastoon on saapunut lisäksi heinä - syyskuussa 2023 kuusi kantelua, joiden mukaan hoitoon pääsy Kuopion suun terveydenhuoltoon on kestänyt 7 - 11 kuukautta.

Aluehallintovirasto päätti ottaa oikomishoidon järjestämisen ja suun terveydenhuollon hoitoon pääsyn Pohjois-Savon hyvinvointialueella käsiteltäväksi reaktiivisena valvonta-asiana.

Sovellettava lainsäädäntö

Oikomishoito

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 26 §:n mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä asukkaalleen suun terveydenhuollon palvelut. Hoidon jaksottaiselle toteutukselle on oltava hammaslääketieteelliset perusteet. Suun terveydenhuollon palveluihin sisältyvät:

- 1) väestön suun terveyden edistäminen ja seuranta;
- 2) terveystarkastukset ja terveystarkastukset;
- 3) suun sairauksien tutkimus ja ehkäisy sekä hoito;
- 4) potilaan erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä potilaan hoito ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 22 §:n 1 momentin mukaan laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta.

Hoitoon pääsy suun terveydenhuollossa

Terveydenhuoltolakiin (1326/2010) on lisätty lailla 117/2023 51 b §, joka on väliaikaisesti voimassa 1.9.2023-31.10.2024.

Terveydenhuoltolain 51 b §:n mukaan poiketen siitä, mitä 51 a §:ssä säädetään, 51 §:ssä tarkoitettussa arviossa, joka koskee perusterveydenhuoltoon kuuluvaa suun terveydenhuoltoa, hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai tarpeelliseksi todetun hoidon ensimmäinen tutkimus- tai hoitotapahtuma on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin neljän kuukauden kuluessa siitä, kun 51 §:ssä tarkoitettu arvio on tehty. (1 momentti)

Jos potilas on 51 §:ssä tarkoitetun arvion perusteella ohjattu muulle suun terveydenhuollon ammattihenkilölle kuin hammaslääkärille, ja ammattihenkilö toteaa tarpeen hammaslääkärin tutkimukselle tai hoidolle, pääsy hammaslääkärille on järjestettävä neljän viikon kuluessa palvelun tarpeen toteamisesta tai neljän kuukauden kuluessa 51 §:ssä tarkoitetusta arviosta. (2 momentti)

Jos hammaslääkäri toteaa tarpeen perusterveydenhuollossa toimivan erikoishammaslääkärin tutkimukselle tai hoidolle, pääsy erikoishammaslääkärille on järjestettävä kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hammaslääkäri on todennut palvelun tarpeen. (3 momentti)

Hoitojakso tulee saattaa valmiiksi kohtuullisessa ajassa ilman tarpeetonta viivytystä hoitokäyntien välillä. Hoitosuunnitelmaan tulee kirjata hammaslääketieteellinen perustelu hoidon jaksottamiselle. (4 momentti)

Edellä 1 momentissa säädettyä ei sovelleta tilanteessa, jossa potilaalle on määritelty yksilöllinen tutkimus- tai hoitoväli. Tutkimus tai hoito tulee järjestää hoitosuunnitelmaan kirjatun tutkimus- tai hoitovälin mukaisesti, jollei 51 §:ssä tarkoitetussa arviossa tule esille seikkoja, joiden perusteella yksilöllisestä tutkimus- tai hoitovälistä tulee tai voidaan poiketa. (5 momentti)

Jos neuvolapalveluihin tai koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvan suun määräaikaisen terveystarkastuksen suorittaa muu suun terveydenhuollon ammattihenkilö kuin hammaslääkäri, ja ammattihenkilö toteaa tarpeen hammaslääkärin tutkimukselle tai hoidolle, pääsy hammaslääkärille on järjestettävä neljän viikon kuluessa palvelun tarpeen toteamisesta. Hoitoon sovelletaan lisäksi 3 ja 4 momenttia. (6 momentti)

Terveydenhuollon palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) 4 §:n mukaan hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä. Palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin

valtakunnallisesti ja hyvinvointialueiden välisen sopimuksen perusteella säädetään 9, 36 ja 39 §:ssä. (1 momentti) Hyvinvointialueen on turvattava järjestämisvastuullaan olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus. (2 momentti)

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu

Järjestämislain (612/2021) 8 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. (1 momentti)

Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.

Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. (2 momentti)

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021, hyvinvointialuelaki) 7 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. (1 momentti)

Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Lisäksi hyvinvointialueiden tehtävien järjestäminen voidaan koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle, jos se on välttämätöntä palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen

tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä. (2 momentti)

Terveystuotannon palvelujen tuottaminen

Hyvinvointialuelain (611/2021) 9 §:n mukaan jollei lailla toisin säädetä, hyvinvointialue voi tuottaa järjestämistä vastaavalle kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Palvelusetelin käytöstä säädetään erikseen. (1 momentti)

Oma- ja viranomaisvalvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) 40 §:n mukaan hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan varmistettava oma- ja viranomaisvalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on oma- ja viranomaisvalvonnassaan erityisesti varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. Tehtävien ja palvelujen oma- ja viranomaisvalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista. (1 momentti)

Saman lain 42 §:n mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämistä vastaavalle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta. (2 momentti)

Saman lain 43 §:n mukaan valvontaviranomaisen on noudatettava yhdenmukaisia periaatteita, menettelytapoja ja ratkaisukäytäntöjä ohjauksessaan ja valvonnassaan. (1 momentti) Valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aiheutta. (2 momentti) Valvontaan liittyvät toimenpiteet voidaan asettaa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asiakas- ja potilasturvallisuuden tai muiden seikkojen niin edellyttäessä. Kahta vuotta vanhempaan tapahtumaan perustuvaa valvonta-asiaa ei tutkita, ellei siihen ole erityistä syytä. (3 momentti)

Saman lain 47 §:n mukaan jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaittu puute, virheellisyys, laiminlyönti tai muu epäkohta ei anna aiheutta 48 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi saattaa hyvinvointialueen tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön tietoon käsityksensä

lain mukaisesta menettelystä tai kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallinnon vaatimuksiin. Valvontaviranomainen voi myös kehottaa valvottavaa korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle. (1 momentti) Edellä 1 momentissa tarkoitettuun hallinnolliseen ohjaukseen, kehoitukseen tai huomautukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. (2 momentti)

Samoin lain 48 §:n mukaan jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka hyvinvointialueen toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevan lain vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. (1 momentti)

Selvityspyyntö

Aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Savon hyvinvointialuetta

- 1. hankkimaan selvityspyynnössä tarvittavat kirjalliset selvitykset**
- 2. ja antamaan lausunnon asiasta.**

Selvitystä pyydetään erityisesti seuraavista seikoista:

1 Lasten ja nuorten oikomishoitopalvelut Pohjois-Savon hyvinvointialueella ja erityisesti Ylä-Savossa

- 1.1 Aluehallintovirasto pyytää kuvaamaan kuinka monta yläsavolaista lasta ja nuorta odottaa oikomishoitoa hoidon eri vaiheissa.
- 1.2 Miten hyvinvointialue varmistaa Ylä-Savon lasten ja nuorten potilasturvallisuuden ja hoidon laadun hampaiden oikomishoidossa?
- 1.3 Kuinka monta oikomishoidon erikoishammaslääkäreitä hyvinvointialueella on ja minne he sijoittuvat hyvinvointialueella?

- 1.4 Miten hyvinvointialue tuottaa oikomishoidon erikoishammaslääkärin palvelut (esim. omana toimintana, ostopalveluina, antamalla palvelusetelin potilaalle) Ylä-Savossa?
- 1.5 Miten toteutuu lainmukainen yhdenvertainen oikomishoidon saatavuus hyvinvointialueella?
- 1.6 Mihin toimenpiteisiin hyvinvointialue on ryhtynyt saattaakseen lasten ja nuorten oikomishoidon palvelut Ylä-Savon alueella lainmukaisiksi? Mihin toimenpiteisiin se aikoo ryhtyä ja millä aikataululla?
- 1.7 Missä ajassa hyvinvointialue arvioi saavansa oikomishoidon palvelut lainmukaisiksi?

2 Hoitoon pääsy suun terveydenhuollossa Pohjois-Savon hyvinvointialueella ja erityisesti Kuopiossa

- 2.1 Miten toteutuu terveydenhuoltolain 51 b §:n mukainen hoitoon pääsy hyvinvointialueella ja erityisesti Kuopion suun terveydenhuollossa?
- 2.2 Miten hyvinvointialue tuottaa suun terveydenhuollon palvelut Kuopiossa (esim. omana toimintana, ostopalveluina, antamalla palvelusetelin potilaalle)?
- 2.3 Miten toteutuu lainmukainen yhdenvertainen hoitoon pääsy suun terveydenhuollossa hyvinvointialueella?
- 2.4 Mihin toimenpiteisiin hyvinvointialue on ryhtynyt hoitoon pääsyn lainmukaisuuden varmistamiseksi Kuopion suun terveydenhuollossa ja mihin toimenpiteisiin se aikoo ryhtyä ja millä aikataululla?
- 2.5 Missä ajassa hyvinvointialue arvioi saavansa Kuopion suun terveydenhuollon palvelujen hoitoon pääsyn lainmukaiseksi?

Hyvinvointialue voi antaa lausunnon myös muista tarpeellisena pitämistään seikoista.

Mukaan on liitettävä myös mahdolliset lausuntopyynnössä tarkoitettuun asiaan liittyvät terveydenhuollon toimintayksikön antamat toimintaohjeet tai määräykset.

Aluehallintoviraston tiedonsaantioikeus

Aluehallintoviraston tiedonsaantioikeus perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 49.1 §:ään.

Määräaika ja toimitusosoite

Asiakirjat pyydetään lähettämään Itä-Suomen aluehallintoviraston kirjaamoon 17.11.2023 mennessä. Asiakirjat voi toimittaa aluehallintovirastojen suojattuun sähköpostiin (<https://turvaviesti.avi.fi>, käyttäen kirjaamo.ita@avi.fi sähköpostiosoitetta) tai postitse alla olevaan osoitteeseen. **Aluehallintovirasto pyytää, että asiakirjan alkuun merkitään diaarinumero (ISAVI/8782/2023) ja asiakirja osoitetaan asiaa Itä-Suomen aluehallintovirastolle.**

Itä-Suomen aluehallintovirasto, kirjaamo
PL 2
13035 AVI

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa terveydenhuollon ylitarkastaja Ansa Sonninen (puh. 0295 016 000 tai etunimi.sukunimi@avi.fi)

Terveydenhuollon ylitarkastaja Ansa Sonninen

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Postiosoite: PL 2, 13035, AVI

puh. 0295 016 000

kirjaamo.ita@avi.fi

<http://www.avi.fi/>

Tämä asiakirja ISAVI/8782/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/8782/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Sonninen Ansa 13.10.2023 12:14